

письменниці, пережно дитячої літератури. Хоча й у цьому напрямку творчості Ольга Драгоманова досягла висот. Саме тому не можемо оминати й педагогічний аспект напрацювань Олени Пчілки, адже власне у дитячій літературі, у методах і працях, а інколи просто листах, у яких було описано педагогічну діяльність, яку вона застосовувала щодо власних дітей, було започатковано українську національну педагогіку. «Фактично це була перша материнська школа, основи якої були закладені О. Пчілкою» [2, с. 278].

Таким чином ми можемо стверджувати, що внаслідок десятиліть ідеологічного впливу та замовчування, значна частина рукописів, епістолярію та публіцистичних статей Олени Пчілки залишалася поза увагою науковців аж до відновлення незалежності України. Сучасне перепрочитання її творчості потребує не лише текстологічного аналізу, а й деконструкції радянських міфів, які десятиліттями викривляли масштаб її особистості.

Тривале ігнорування багатогранного спадку Олени Пчілки було свідомим актом культурної репресії, спрямованим на стирання пам'яті про інтелектуальну еліту, що стояла на засадах української державності. Разом з тим, можемо стверджувати, що таке розмаїття різногалузевого доробку письменниці засвідчує, що українські інтелектуали, попри утиски та репресії, наполегливо прагнули і працювали для ефективної реалізації тогочасних завдань із модернізації та європеїзації українського суспільства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Агеева В. Жіночий простір: Феміністичний дискурс українського модернізму. Київ: Факт, 2003. 320 с.
2. Блохин Д. Роль Софії Русової і Олени Пчілки у відродженні української національної педагогіки / Леся Українка в діаспорному літературознавстві. Німецько-українські зв'язки. Збірник наукових праць за матеріалами Міжнародної наукової конференції в Мюнхені. Мюнхен-Тернопіль, 2019. С. 271–288.
3. Зайцева А. В. Поетичний світ Олени Пчілки. Література в контексті культури. 2013. Вип. 23(1). С. 43–47.
4. Кучернюк І. Часопис «Рідний Край» в суспільно-політичному та культурному житті України (1905 – 1916 рр.). Київ: НАН, 1916. С. 58–59.
5. Моклиця М. В. Гра автора з читачем як спосіб драматизації жанру фейлетону в творчості Олени Пчілки. Брехтівський часопис (Brecht-Heft): статті, есе, переклади. 2024. № 10. С. 74–84.
6. Стрельбіцька О. О. Фольклористична спадщина Олени Пчілки. International scientific conference. Riga: 2024, С. 110–113.

*Коваль Ангеліна
Науковий керівник – проф. Лановик Мар'яна*

ОБРАЗИ-СИМВОЛИ У ПОВІСТІ ЯСУНАРІ КАБАБАТИ «ТИСЯЧА ЖУРАВЛІВ»

Постановка наукової проблеми. Ясунарі Кавабата – видатний майстер японського слова та перший представник своєї країни, удостоєний Нобелівської премії з літератури (1968). Його проза – це мереживо з м'якого ліризму та невловних нюансів, що завоювало серця читачів по всьому світу своєю глибиною та естетичною довершеністю.

Повість Ясунарі Кавабати «Тисяча журавлів» є глибоко символічним твором, в якому художні образи набувають багатовимірного значення та відображають специфіку японського естетичного світогляду. Особливу роль у структурі твору відіграють образи-символи, що формують ідейно-філософський зміст і допомагають розкрити внутрішній світ персонажів. У сучасному літературознавстві проблема інтерпретації символіки цієї повісті залишається актуальною, оскільки вона пов'язана з осмисленням категорій краси, традиції, пам'яті та морального вибору. Символи (журавлі, чайний посуд, елементи чайної церемонії) постають не лише художніми деталями, а й носіями глибинних культурних смислів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з цієї проблеми. Дослідженню творчості Ясунарі Кавабати присвячено чимало праць як українських, так і зарубіжних літературознавців. У наукових і навчально-методичних розвідках акцентується увага на естетичній концепції письменника, зокрема на принципах японського мистецтва (миябі, дзен), що визначають символічну структуру твору. Вивченням його творчості займалися такі науковці: К. А. Волошко, А. Козлов, С. В. Капранов, Мітіна Л.С., В.І. Щербина. Едвард Сейденстікер – один із найвідоміших дослідників і перекладачів японської літератури. Саме його переклади творів Кавабати («Snow Country», «Thousand Cranes») сприяли світовому визнанню письменника та отриманню Нобелівської премії.

Мета – дослідити систему образів-символів у повісті Ясунарі Кавабати «Тисяча журавлів» та визначити їхню роль у розкритті ідейно-художнього змісту твору.

Завдання дослідження – проаналізувати основні образи-символи повісті;

з'ясувати їхнє символічне значення в контексті японської культури; дослідити функції символів у розкритті характерів персонажів; визначити роль символіки у формуванні провідних ідей твору (краси, гармонії, пам'яті, морального вибору).

Повість Ясунарі Кавабата «Тисяча журавлів» вирізняється глибокою символічністю та витонченістю художніх образів, що відображають специфіку японського світогляду. Центральне місце у творі займає система образів-символів, яка формує його ідейно-філософський зміст і розкриває внутрішні переживання персонажів.

Одним із ключових символів повісті є образ журавлів. «Журавлі відіграють значну роль у культурі й літературі різних народів. Особливе значення ці птахи мають для східних народів, які вірили, що тисяча паперових журавлів може забезпечити людині щасливу долю, здійснення мрії тощо. Саме тому зображення цього священного птаха широко використовують у мистецтві, а також як своєрідний оберіг. Надто цих птахів поцінують в Японії, про що свідчать численні твори, де запозичено образ журавля, наприклад найвідоміший твір «Тисяча журавлів» Ясунарі Кавабата та ін., а також низка творів з японського образотворчого мистецтва» [2, с. 4]. У творі цей образ пов'язаний із дівчиною Юкіко, яка уособлює ідеал краси й моральної чистоти. Візерунок із тисячею журавлів на її хустці набуває символічного значення – це знак надії на гармонійне майбутнє, яке, однак, залишається недосяжним для головного

героя. Таким чином, журавлі постають не лише елементом естетики, а й символом недосяжного ідеалу.

Назва твору теж є символічною. Кожна людина цю назву трактує по своєму, але науковці вважають, що «"Тисяча журавлів" – це символ чистоти та щастя, яких шукає кожна людина, інколи не здогадуючись, що вони зовсім поруч» [5].

Важливу роль у повісті відіграє символіка чайної церемонії, яка є не просто побутовим ритуалом, а складним естетичним і духовним актом. Чайна церемонія у творі постає як засіб поєднання минулого й сучасного, а також як форма передачі культурної пам'яті. Водночас вона виявляє внутрішні суперечності персонажів, їхні моральні вагання та нездатність досягти гармонії. «Сутність чайного обряду – старовинної традиції, доведеної японською естетикою до рівня високого мистецтва, – полягає в тому, щоби дати можливість людині поміркувати над своїм життям, очистити душу від повсякденних турбот і суєти, нагадати про гармонійну єдність людини з природою та іншими людьми. Як неодноразово підкреслював сам Кавабата, його метою був не докладний опис чайної церемонії, а застереження від вульгаризації її сучасністю» [5].

Особливе місце у творі займає предметна символіка, зокрема образи чайного посуду. «Слід зазначити, що на сторінках повісті самий чайний посуд і взагалі вся кераміка – вазы, чашки і чайники – живуть немовби власним особливим життям, що пов'язане з минулим. Старовинні речі, яким по кількості років, відтіняють швидкоплинність людського існування, втілюють віковичну мудрість, нагадують про неминущі цінності» [5]. Кожен предмет має власну історію, пов'язану з попередніми поколіннями, що надає йому символічного значення. Наприклад, чашка, яка належала пані Оота, стає символом пам'яті, провини та емоційного зв'язку. Вона ніби зберігає в собі сліди минулого, впливаючи на сучасне життя персонажів. Таким чином, речі у творі виявляються своєрідними носіями пам'яті та емоцій.

Науковці дійшли висновку, що «Кавабата через "сумну приналежність речей" передає своє ставлення до героїв: симпатії і співчуття, милосердя і ніжність, гіркоту і біль. Розкривати внутрішній світ героїв, робити їх живими й близькими для читачів людьми допомагають письменникові також і суто японська споглядальність, тонке розуміння природи та її впливу на душу людини» [5].

Не менш важливою є символіка жіночих постатей. Образ кожної жінки у творі уособлює певний аспект естетики та моральності: Юкіко – чистоту й гармонію, пані Оота – трагічну пристрасть і провину, Фуміко – спробу звільнення від тягаря минулого. Через ці образи автор розкриває складність людських почуттів і неможливість повного звільнення від спадку попередніх поколінь. Жіночі персонажі стають носіями емоційної та духовної напруги.

Важливе місце у повісті займає природа, яка теж є своєрідним образом-символом. «У зображенні Кавабата природа прекрасна й велична, через показ змін у ній автор відтворює

порухи людської душі, тому майже всі твори письменника багатопланові, вони мають прихований підтекст. У повісті "Тисяча журавлів" природа немовби співчуває героям» [5].

У повісті простежується тісний взаємозв'язок між символами та композицією. Образи журавлів, чайної церемонії та предметів побуту переплітаються між собою, створюючи єдину художню систему. Вони не лише доповнюють один одного, а й поглиблюють зміст твору, розкриваючи його основні теми – красу, гармонію, пам'ять і моральний вибір.

Висновки. Отже, система образів-символів у повісті «Тисяча журавлів» є ключовим засобом розкриття авторського задуму. Через символіку цього твору письменник передає глибокі філософські ідеї та створює багатшаровий художній світ, в якому поєднуються традиція і сучасність, краса і трагізм людського існування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Білобоодська К. О., Концепти-орнітоніми як репрезенти української ментальності у творах Б. Антоненка-Давидовича. URL: <https://dspace.luguniv.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/12377/4.%20Bilobrovska.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (Дата звернення: 22.03.2026)
2. Волошко К. А. Відображення традиційних рис японського національного характеру у творчості Ясунарі Кавабата. 14 с. URL: <http://www.sci-notes.mgu.od.ua/archive/v22-2/77.pdf> (Дата звернення: 22.03.2026)
3. Кавабата Ясунарі. Зарубіжні письменники : енциклопедичний довідник : у 2 т. за ред. Н. Михальської та Б. Щавурського; Тернопіль: Навчальна книга Богдан, 2005. Т. 1, 696 с.
4. Кавабата Ясунарі. Тисяча журавлів. Київ : Основи, 2026. 192 с.
5. Повість Ясунарі Кавабата «Тисяча журавлів». URL: https://urok.osvita.ua/materials/in_lit/3414/?utm_source=chatgpt.com (Дата звернення: 22.03.2026)
6. Ясунарі Кавабата. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%B0%D0%B2%D0%B0%D0%B1%D0%B0%D1%82%D0%B0_%D0%AF%D1%81%D1%83%D0%BD%D0%B0%D1%80%D1%96 (Дата звернення: 22.03.2026)

Терещук Ірина

Науковий керівник – проф. Лановик Мар'яна

ІСТОРИЧНА ОСНОВА ПОВІСТІ ЮРІЯ КОСАЧА «РУБІКОН ХМЕЛЬНИЦЬКОГО»

Історичні твори завжди займали вагоме місце у світовому літературному процесі. На відміну від інших літературних жанрів, твори з історичною основою складають той пласт літератури, який з одного боку є дискусійним, а з іншого – актуальним, незважаючи на епоху та час. Популярність зумовлена синтезом історії та художності, що посилює інтерес до них не лише літературознавців, але й істориків, а також філософів. Вагоме місце у вивченні особливостей історичної прози займає проблема співвідношення історичної правди та художньої вигадки автора.

Творчість Юрія Косача є яскравим прикладом зображення проблеми взаємодії реальної історичної події та художнього вимислу письменника. До вивчення цього питання зверталися такі дослідники: В. Василенко («Повість «Рубікон Хмельницького» і роман «День гніву» Юрія